ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

18

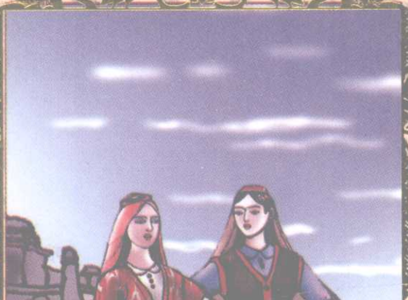

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى

18

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

— شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى —

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间故事. 18:维吾尔文/《维吾尔民间文学大典》编委会编. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.11
(维吾尔民间文学大典)
ISBN 978-7-228-12023-9

Ⅰ.维… Ⅱ.维… Ⅲ.维吾尔族—民间故事—作品集—中国—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 177992 号

策　　划	阿不都热合曼·艾白,艾合买提·伊明
责任编辑	艾合买提·伊明
责任校对	阿布勒孜·阿巴斯 等
封面设计	买买提·诺贝提
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	乌鲁木齐八家户彩印有限公司
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	5
版　　次	2008 年 11 月第 1 版
印　　次	2008 年 11 月第 1 次印刷
印　　数	1—5000
定　　价	12.00 元

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى — 18

نەشرگە تەييارلىغۇچى : «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى

پىلانلىغۇچىلار : ئابدۇراخمان ئەبەي ، ئەخمەت ئىمىن

مەسئۇل مۇھەررىرى : ئەخمەت ئىمىن

مەسئۇل كوررېكتورى : ئابلىز ئابباس قاتارلىقلار

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : مەمەت نەۋبەت

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

تېلېفون : 0991—2827472

پوچتا نومۇرى : 830001

ساتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

باسقۇچى : ئۈرۈمچى باجىياخۇ رەڭلىك باسما چەكلىك شىركىتى

فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى : 5

نەشرى : 2008 - يىلى 11 - ئاي 1 - نەشرى

باسمىسى : 2008 - يىلى 11 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تىراژى : 1—5000

كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—12023—9

باھاسى : 12.00 يۈەن

مۇھەررىردىن

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى باي ۋە گۈزەل بىر خەزىنە. ئۇيغۇر خەلقى ئۆزىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئۇزاق تارىخىي تەرەققىياتى جەريانىدا، ئۆزىنىڭ مىللىي تىلىنى، ئۆرپ ـ ئادىتىنى، مىللىي مەدەنىيىتىنى، جۇملىدىن باي، گۈزەل ۋە پارلاق ئېغىز ئەدەبىياتىنى بارلىققا كەلتۈرگەن. ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئۇزۇن تارىخقا، باي، چوڭقۇر مەزمۇنغا، ئۆزىگە خاس مىللىي ئۇسلۇب ۋە مىللىي شەكىلگە ئىگە بولۇپ، كۆزنى قاماشتۇرۇپ تۇرىدىغان بىر رەڭدار گۈلشەن. ئۇ ئۆزىنىڭ مەزمۇنىنىڭ چوڭقۇرلۇقى، بايلىقى ۋە كەڭلىكى بىلەن، شەكلىنىڭ خىلمۇخىللىقى ۋە گۈزەللىكى، تۈرىنىڭ كۆپلۈكى بىلەن كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىدۇ.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى يۇقىرىقىدەك ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ ئومۇملاشقان بىر تۈرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئەۋلادتىن ئەۋلادقا كۆچۈش جەريانىدا خەلق ئاممىسى تەرىپىدىن پىششىقلىنىپ، ۋەقەلىكى تاۋلانغان، نەتىجىسى روشەن ھەم ئۇمىدۋار، تىلى تەسىرلىك ۋە گۈزەل بولۇپ يېتىلگەن.

ھەممىمىزگە مەلۇم، چۆچەك پېرسوناژلىرى بولغان، بىر پۈتۈن ۋەقەلىككە ئىگە نەسرىي ئەسەر. ئۇ ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق بىر تەرىپىنى ئەكس ئەتتۈرەلەيدۇ. ئۇ ئىجتىمائىي رېئاللىقنىڭ ئەمگەكچى خەلق مېڭىسىدىكى

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

ئىنكاسى، ئەمگەكچى خەلق تۇرمۇشىنىڭ، ئىدىيە ـ ھېسسىياتىنىڭ، غايە ۋە ئارمىنىنىڭ بەدىئىي ئىپادىسى. چۆچەكلەر ئاساسەن رېئالىزملىق بولىدۇ، ئۇنىڭدا يەنە ئاكتىپ رومانتىزمنىڭ قويۇق ئىپادىسىمۇ بولىدۇ. ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىمۇ شۇنداق.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى، ھەقىقەتپەرۋەرلىكى، ئەمگەكچان روھى، ساغلام ۋە گۈزەل ئەخلاقىي پەزىلىتى، ۋەتەنپەرۋەرلىكى، قەيسەرانە كۈرەش قىلىش ئىرادىسى، شۇنداقلا ئېسىل ئارزۇ ـ ئارمانلىرى ئىپادىلەنگەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئوبراز ئارقىلىق ئىپادىلىنىپ، كىشىلەرگە ياخشى بىلەن يامانىنى، ھەق بىلەن ناھەقنى، ئۆز بىلەن دۈشمەننى، خۇنۈكلۈك بىلەن گۈزەللىكنى پەرق ئېتىشكە ياردەم بېرىدۇ. بىز بۇنىڭدىن خەلق چۆچەكلىرىنىڭ مۇئەييەن تەربىيىۋى رولىنى بايقىۋالالايمىز.

شۇنى قەيت قىلىشقا بولىدۇكى، خەلق چۆچەكلىرىنىڭ باللارغا بولغان تەربىيىۋى رولى تېخىمۇ زور بولىدۇ. باللار كىچىكىدىن تارتىپلا خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى، جۈملىدىن چۆچەكلەرنى ئاڭلىسا، ئۇلارنىڭ يۇمران قەلبىدە ياخشىلىق، ھەققانىيلىق، گۈزەللىك، ھاياتنى ۋە تەبىئەتنى سۆيۈش ئىستىكى ئويغىنىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنىڭ تۇرمۇشنى، تارىخنى بىلىش ۋە چۈشىنىشتىكى رولى، خەلق تىلىنى ئۆگىنىشتىكى رولى، گۈزەللىك قارىشىنى يېتىلدۈرۈشتىكى ئېستېتىكىلىق رولى، كۆڭۈل ئېچىش رولىنىمۇ ئۇنىڭ تەربىيىۋى رولىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆزئارا باغلانغان، ئۆزئارا گىرەلەشكەن، سىڭىشىپ كەتكەن، بىر ـ بىرىنى تولۇقلىغان ۋە ئۆزئارا ماسلاشقان. بۇ خەلق چۆچەكلىرىنىڭ خەلق

تۇرمۇشى بىلەن قان ـ گۆشتەك زىچ مۇناسىۋەتتى بارلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ.

خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئاغزاكى ئەدەبىياتى يېزىق شەكىللىنىشتىن بۇرۇنلا ۋۇجۇدقا كېلىپ، نۇرغۇن ئەسىرلەر مابەينىدە ئېغىزدىن ئېغىزغا كۆچۈپ يۈردى. يېزىق شەكىللەنگەندىن كېيىن ئۇنىڭ تەرەققىياتى يەنىلا توختاپ قالغىنى يوق. كېيىنكى مەزگىللەردە نۇرغۇن ئەللەردە خەلق چۆچەكلىرى يىغىپ خاتىرىلىنىپ، ئۇنىڭ يوقىلىپ كېتىمەي داۋاملىق مۇكەممەللىشىشىگە كاپالەتلىك قىلىندى. بۇ ئىش بىزدە بۇرۇن ئانچە ـ مۇنچە ئىشلەنگەن بولسىمۇ، رەسمىي ئىشلەش ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 50 ـ يىللىرىدا باشلاندى دېيىشكە بولىدۇ. ئازادلىقتىن كېيىن ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى بىرقانچە توپلام قىلىپ ئىشلەنگەنىدى. 80 ـ، 90 ـ يىللارغا كەلگەندە ئېلىمىز بويىچە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش دولقۇنىنىڭ تۈرتكىسىدە شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى ناھىيىلىرىگىچە خەلق چۆچەكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى كەڭ كۆلەمدە يىغىلدى، رەتلەندى ۋە مەخسۇس توپلاملار نەشر قىلىندى. مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا بۇ ئەسەرلەر قايتا ـ قايتا سېلىشتۇرۇش، رەتلەش، تاللاش ئارقىلىق سىستېمىلاشتۇرۇلۇپ زور ھەجىملىك «ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» ۋۇجۇدقا كەلدى. قولىڭىزدىكى 23 قىسىملىق «ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى» دەل مۇشۇ ئىلمىي ئەمگەكنىڭ مېۋىسى.

بۇ بىر يۈرۈش كىتابقا سېھرىي چۆچەكلەر، تۇرمۇش چۆچەكلىرى، چېچەنلەر ھەققىدىكى چۆچەكلەر، ھەجۋىي چۆچەكلەر، تېپىشماقلىق چۆچەكلەر، ھايۋانلار ھەققىدىكى چۆچەكلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 300 دىن ئارتۇق چۆچەك

كىرگۈزۈلگەن ۋە مۇناسىپ قىزىقارلىق قىستۇرما رەسىملەر سەپلەنگەن.

ئىشىنىمىزكى، بۇ بىر يۈرۈش كىتاب خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىنى تېخىمۇ بېيىتىدۇ ۋە رەڭدار قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى تەتقىقاتچىلىرىنىمۇ مول ۋە رەڭدار ماتېرىيال مەنبەسى بىلەن تەمىنلەيدۇ، ئۇلار بۇ كىتابلىرىمىزدىن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، تارىخىي، ئەخلاقىي، دىنىي ۋە ئېستېتىكلىق قاراشلىرىنى، ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىي تۇرمۇشىنى، ئۆرپ ـ ئادەت ئالاھىدىلىكلىرىنى تەتقىق قىلىشتا مۇھىم يىپ ئۇچى ۋە ئىلھامغا ئېرىشەلەيدۇ. بىزنىڭ بۇ كىتابلارنى نەشرگە تەييارلاشتىكى ئاساسىي مۇددىئايىمىزمۇ دەل مۇشۇ.

مۇندەرىجە

ئۆجمە سايىسى 1

ئەپچىلەم 13

ئۈچ مىڭ تىللالىق ئۈچ سۆز 18

ئەقىللىق بالا 24

دانىشمەن قىز 33

ئەقىل سىناش 37

تەدبىرلىك قىز 42

ئاياز بوۋاي 48

پاراسەتلىك قىز 57

قەلەندەرنىڭ پادىشاھ بولۇشى 65

زېرەك بىلەن زېرىككەك 68

پەملىك رەسسام 75

دانىشمەن دىۋانە ۋە ئادىل پادىشاھ 78

ئۈچ ۋەسىيەت 84

ئانار 88

ئالتۇنچى بوۋاي 90

چېچەن كېلىن 94

ئۈچ ئالتۇن قورچاق 98

باي بىلەن مەسۇم تاز 100

دانىشمەن ئانا 106

چېچەن تاز 114

ئىككى ئوغرى 125

ئەقىللىق قىز 132
سەۋەبىنى تېپىپتۇ 137
ئامەت ۋە ئاپەت 140
ئىبرەت 147

ئۈجمە سايىسى

بۇرۇن بىر يېزىدا بىر باي بولغانىكەن. بازارغا ئۆتىدىغان چوڭ يول ئۈستىدە ئۇنىڭ يوغان بىر ھويلىسى، ئىشىك ئالدىدا ناھايىتى چوڭ بىر تۈپ ئۈجمە دەرىخى بار ئىكەن. دەرەخنىڭ سايىسى چۈش ۋاقىتلىرىدا يولغا، ھويلىغا ۋە ھويلىنىڭ كەڭ شادىلىق ئايۋانلىرىغا چۈشۈپ تۇرىدىكەن. دېھقانلار ۋە يولۇچىلار ئىسسىق كۈنلەردە ھېرىپ - ئېچىپ كېلىپ، شۇ ئۈجمە سايىسىدە ھاردۇق ئېلىپ ئۆتمەكچى بولسا، باي چىقىپ:

— يوقىلىش، باشقا يەرگە بېرىپ سايىداش ... — دەپ قوغلايدىكەن.

شۇ يېزىدا ئەپچىلەم دېگەن بىر يىگىت بولۇپ، ئۇ يىگىت باينىڭ ئاشۇنداق پەس - پىخسىقلىقىغا غەزەپلىنىپتۇ. ئۇ، قانداق قىلساق دەردىمىز چىقار، دەپ ئويلاپ - ئويلاپ «كۈلۈپتۇ»، قورساقتا بىر ئىش پۈكۈپتۇ، لېكىن قورسىقىدىكى جۇرىنى چىقارغۇچە، كۈز ئۆتۈپ، قىش كەپتۇ، كەلگەندىمۇ قاتتىق كەپتۇ. «قىش ئۇچىقى تار، قوپ ئۆيۈڭگە بار» دېگەندەك، ئاغىنىلىرى بىلەن مورا ئوچاق ئالدىدا مۇڭداشقۇدەكمۇ ياكى بىرەر دەردىنىڭ سىرىنى ئاچقۇدەكمۇ بولالماپتۇ، ئۇياقتا يۈگۈرۈپ بېقىپتۇ، بۇياقتا يۈگۈرۈپ بېقىپتۇ، جاڭگالدىن توغراق توشۇپ سېتىپتۇ، ئۇۋاقلىرىنى ئەكېلىپ ئوچاققا يېقىپتۇ، شۇنداق قىلىپ ئاتا -

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئانىلىرىنى بېقىپتۇ.

قورساقلار تارتىشىپ پەي بولغاندا، سۆڭەكلەردە يىلىك تۇ-گەپ نەي بولغاندا ئەتىياز كەپتۇ. بالىلار چېچەك تېرىشىپ ئوي-ناپتۇ، ئېتىزلاردا مۆڭلۈق ناخشا، تىرىكچىلىك قايناپتۇ، چۆغ-لۈقلار ئېچىلىپ، كاككۇك سايراپتۇ.

ئەپچىلەم ئېتىز يوللىرىدا ئاغىنىلىرى بىلەن تېپىشىپ، بىر تۈگۈنگە كېلىشىپ، كۆڭلى ئامان تېپىپتۇ، ئاندىن بىر كۈ-نى مۇنۇ ناخشىنى ئېيتىپ شەھەرگە راۋان بوپتۇ:

بازار يولى يىراق يول،
تومۇزدا باللار يىغلايدۇ.
سايىدە ياتاي دېسەڭ،
بايلار چىقىپ قوغلايدۇ.

بۇ ئالەمنى كەڭ دەيدۇ،
بىلەلمىدۇق زادىلا.
ئالىقانچىلىك يەر تۇرماق،
يېتەلمىدۇق سايىغا.

ئەپچىلەم ماڭا - ماڭا قاق چۈشلەر بىلەن ھېرىپ - ئې-چىپ، تەرگە پىشىپ، ھېلىقى باينىڭ ئىشىكى ئالدىغا ئۇلىشا - ئۇلاشمايلا ئىتلىرى قاۋاپتۇ. «ئۇھ !» دەپ ئۈجمە سايىسىگە ئۆ-زىنى تاشلىشىغا باي چىقىپ تووۋلاپتۇ:

— ھەي گاداي، ئەمدى سەن نەدىن پەيدا بولدۇڭ؟ ئۆت بۇ-ياققا !

— باي ئاكا، بۇ كۆپچىلىك ئۆتىدىغان يول ئۇستىغۇ.
— يول كۆپىنىڭ بولغان بىلەن ئۈجمىنىڭ سايىسى مېنىڭ.
— بىرئاز دېمىمنى ئېلىۋالغانغا ئۈجمىلىرىنىڭ سايىسى

توگەپ قالماس.

— توگەپ قالسا بولامتى ئەمىسە؟ ! ئۈجمە تىكىشىپ بەر-گەندەك گەپ قىلىسەنغۇ ! بىلەمسەن، بۇ ئۈجمىنىڭ ھەربىر يو-پۇرمىقى بىر ئاق تەڭگىگە توختىغان !

— بۇ گەپچە، مەن پۇلنىڭ سايىسىدە ئۆلتۈرۈۋېتىمەن - دە؟

— توغرا، لېكىن پۇلنىڭ سايىسىدە باي ئادەم ئۆلتۈرىدۇ. مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قوياي، ئەگەر پۇلۇڭ بولسا، سەنمۇ ئۆلتۈرىسەن.

— پۇلۇم بولسا ئۆلتۈرامدىم؟

— ھە، ئەلۋەتتە.

— ئۇنداق بولسا، ئۈجمىلەرنىڭ سايىسىنى ساتامىلا؟

— چوڭ سۆزلىمەي، يولۇڭغا ماڭساڭ بولارمىكىن !

— پۇلنىڭ چوڭ سۆزلىتىدىغانلىقىنى ئۆزلىرى بىلمەملا؟

— ......

باي دۇدۇقلاپ قاپتۇ ۋە پۇلنى ئويلاپ جىم بوپتۇ، قۇلاقلىرى دىڭ بوپتۇ، ئاخىر تاقەت قىلالماي، تىلى سۆزگە كەپتۇ، سۆزگە كەلگەندىمۇ، ئاۋۋال باھاغا — پۇلغا كەپتۇ. ئەپچىلەم:

— سودا ئىشى ئاسان ئەمەس، سىلىمۇ ئىمام - مەزىنلەرنى قىچقارسىلا، مەنمۇ بىر - ئىككى ئاغىنەمنى قىچقىراي، خەت - مۆھۈر قىلىشايلى ... — دەپتۇ. باي:

— گېپىڭ راست بولسا، سەن توختىمامسەن. ئاۋۋال باھاسىنى كېلىشەيلى، ئاندىن ئۈچىدىن بىر نەرسە بەر، قالغان ئىشلار بولسا ئاسان ... — دەپتۇ.

ئۇياققا تارتىشىپ، بۇياققا تارتىشىپ ئاخىر ئۈجمە سايىسىنىڭ باھاسى تۆت يۈز تەڭگە ئاق كۈمۈشكە توختاپتۇ، ئۈچىدىن ئەللىك تەڭگە بېرىپ، ئۇنىڭغا بايدىن تىلخەت ئېلىپ، ئەپچىلەم ئاغىنىلىرىنى قىچقارغىلى مېڭىپتۇ.

باينىڭ ئاغزى قۇلىقىغا يېتىپ، خۇدا ئۇرغان ئەخمەقنى ئەمدى باي ئاكاڭنىڭ ئۇرغىنىنى كۆر ! مۇنداقمۇ ئولجا بولارمۇ... دەپتۇ - دە، قازىغا كىشى يۈگۈرتۈپتۇ، ئارقىدىن: «توختا !» دەپتۇ، كۆڭلىدە، بۇنى كىشىلەر تۈيمىسۇن، ئىش بۇزۇلمىسۇن، قازىنى توغرىلاش ئۈچۈن، ئۆزۈم بېرىشىم كېرەك، دەپ، ئۆزى يۈگۈرۈپتۇ.

ئەتىسى بۇلار يىغىلىپتۇ. قازىمۇ باي بىلەن پۈتۈشۈۋېلىپ، مۆھۈرنى يالاپ ئولتۇرۇپتۇ. ئەپچىلەممۇ روزىمەتكە ئوخشاش بىر - ئىككى ئاغىنىسىنى باشلاپ، ئالدىن تەييارلىۋالغان سۆزلىرىنى دىللىرىغا پۈكۈپ، جايلىۋالغان پۇللىرىنى بەللىرىگە تۈگۈپ يېتىپ كەپتۇ.

قازى: «ئەلۋەدۇ مىنەل ئىمان، بىزلەر بولساق شاھىت...»
دەپ قەلەمنى قەغەزگە سۇۋاشقا باشلاپتۇ. خەتنىڭ بېشىغا:
«تەخىيى بىر مىڭ، ئېشىكى ئۈچ يۈز، توقۇمى ئون توقۇز،
ماھى سەپەر قوشنىسىدا، باي غوجامنىڭ ھويلىسىدا» دېگەنگە
ئوخشاش سۆزلەر، ئاندىن: «مەنكى سەلەي باي ھويلامنىڭ كو-
چا پاسىلىدىكى چوڭ ئۆجمىنىڭ سايىسىنى ئەپچىلاخۇنغا ئۆز
ئىختىيارىم بىلەن ھازارى مەجلىس ئالدىدا تۆت يۈز تەڭگە
كۈمۈشكە ساتتىم. تاكى ئۆجمە ئۆزى قېرىپ يوقالغۇچە ئۇنىڭ
سايىسىدىن ئەپچىلاخۇن ۋە ھەتتاكى ئۇنىڭ ئاغىنىسى، خىش -
ئەقرىبالىرىمۇ ھەرقاچان، ھەرزامان بىمالال پايدىلىنىدۇ. مۇ-
بادا بۇنىڭغا پېقىر ۋە مېنىڭ ئەۋلادىم نارازى بولۇپ دەۋا
قىلسا، يۇرت، شەرئى ئالدىدا دەۋاسى باتىل بولغاي» دېگەن
گەپلەر يېزىلىپتۇ. ئاخىرىغا ساتقۇچى، ئالغۇچى ۋە گۇۋاھ -
شاھىتلار قول قويۇپتۇ. قازى:
— مۇبارەك بولسۇن، ئەپچىلاخۇن! سىلىدەك ماكانسىز
بىر ئادەمنىڭ باي غوجامنىڭ ئىشىكى ئالدىدا مۇنچىلىك مۇ-
لۈككە ئىگە بولغانلىرى خۇدانىڭ چوڭ ئىلتىپاتى. سىلىنىڭ
باشلىرىغا ئۆجمىنىڭ سايىسى ئەمەس، باي غوجامنىڭ سايىسى
چۈشتى ... — دەپ مۆھۈر ھەققى ئېلىپ قوينىغا ساپتۇ. ئىمام
ۋە مەزىن ئاخۇنۇمۇ قۇرۇق قالماپتۇ، ئۇلار باي غوجامدىن قاد-
چىلىك مۆھۈر ھەققى ئالدى، بۇنىسى مەلۇم ئەمەس، ئىشقىلىپ،
توختام «پۈتۈپتۇ»، ھەممەيلەن ئۆيلىرىگە كېتىپتۇ.
ھاۋا كۈندىن - كۈنگە ئىسسىپتۇ. ئەپچىلەم بازارغا باراردا
ۋە ياناردا ھېلىقى ئۆجمىنىڭ سايىسىگە كېلىپ بەخىرامان ئېغى-
نايدىغان، سايىدە راۋاب چېلىپ ئوينايدىغان، ئاغىنىلىرى بىلەن
قوشۇلۇپ ناخشا توۋلايدىغان بوپتۇ. باي چىقىپ:
— نېمە ۋاراڭ - چۇرۇڭ بۇ؟ — دەپ ۋارقىراپتۇ. ئەپچىلەم:

— ئۆجمە سايىسى ئاكاڭ قارىغايىنىڭ، ياغىچى باي غو-جامىنىڭ، — دەپ پەرۋا قىلماي جاۋاب بېرىپتۇ. باي، پىياز-نىڭ پوستى كۆپ، ئەخمەقنىڭ دوستى دېگەندەك، بۇ كاساپەت-نىڭ دوستى ئىتنىڭ قۇرتىدەك كۆپ ئىكەن، دەپ ھېچكىمنى قوغلىيالماپتۇ، ساقلىنى چىشلەپ ئۇخلىيالماپتۇ.

ئارىدا باي پالتىسىنى ئاچچىقىپ ئۆجمىنى كېسىپ تاشلى-ماقچى بوپتۇ، ئاچچىقىغا پايلىيالماي ئۇرۇلغان پالتا ئىزىدىن كەمتۈك بولۇپ قالغان سايىنى تۆلەپ بېرىشكە تاس - تاس قاپتۇ. باي تېخىمۇ زەردىگۈش بولۇپ ھەسرەت يۇتۇپتۇ.

بىر كۈنى باي ئايۋاندا سېسىق كېكىرىپ سوزۇلۇپ ياتسا، ئەپچىلەم ئاغىنىلىرى بىلەن ئېشەكلىرىنى يېتىلىشىپ باينىڭ ھويلىسىغا كىرىپ كەپتۇ. باي:

— ۋاي، نېمە گەپ؟ — دېسە، ئەپچىلەم:

— تەقسىر، سايىمىز ھويلىغا كىرىۋاپتۇ، شۇنى ئىستەپ كىردۇق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. ئېشەكلىرىنى سايىگە قو-زۇق قېقىپ باغلاپ، چاپانلىرىنى يېشىپ تاشلاپ، خاتىرجەم ئولتۇرۇپتۇ... باي: «ھىم» دەپ ئۆزىنىڭ گۆشىنى ئۆزى يېگۇ-دەك بوپتۇ.

بىر كۈنى باينىڭ خوتۇنلىرى ئوسما قويۇشۇپ ئولتۇرسا، باينىڭ باللىرى ھويلىغا يىغلاپ كىرىشىپ كەپتۇ. ئاغىچا-خېنىملار سوپىلارغا پۇتلىشىپ، يىقىلىپ - قوپۇپ، چىقىپ شۇنداق قارىسا، باللىرى يۈزلىرىنى تاتىلاپ، يەردە يېتىپ ئې-غىناپ، ھۆڭرەك ئېتىپ يىغلاۋاتقۇدەك.

— ۋاي ئالتۇن قوزىلىرىم، نېمە بولدى، كىم ئۇردى؟ — دەپ سوراپتۇ خېنىملار. باللار يىغلاپ تۇرۇپ سۆزلەپتۇ:

— ئۆجمە سايىسىدە ياتقان ئېشەكچىلەر: «سايىگە يېقىن كېلىشمە، ھارىملار !» دېدى، ھى... ھى ! ئۆجمىگە چىقمىز

دېسەك، «سايە يوق يەردىن چىقىش» دېدى، ھى... ھى ! دادام
قېنى؟ ھى... ھى !
— ۋاي بېشىڭنى يەيدىغان گادايلار... ئەمدى ئۆلۈپتۇق !
ھەممە گۇناھ تويماس يوھا شۇنىڭدا... پۇل دېسە بىزنىمۇ سې-
تىۋېتىشتىن يانمايدۇ. يىغلىماڭلار، ئوبدان باللىرىم. خەپ !
داداڭلار كەلسۇنچۇ، نى ئات، نى نومۇس...
تالادا راۋابنىڭ ئاۋازى ھويلىدىكى ۋاڭ - چۇڭنى كۆزگە
ئىلمىغاندەك تازا قىزىپتۇ ۋە بىر كەمدىن كېيىن پەسىيىپ قاپتۇ.
بىر كۈنى باي ئېتىزلىرىنى ئارىلاپ كەپتۇ، ئۆلگۈدەك
ھېرىپ يىقىلاي دەپتۇ، ئۆزى تەرگە چۆمۈلۈپ، يۈزلىرى ئې-
سىلىپ، كالپۇكلىرى ساڭگىلاپ، خىرىلداپ قاپتۇ. باينىڭ
كەلگەن ۋاقتىدا ئۈجمىنىڭ سايىسى قاق دەرۋازىغا چۈشكەن
چېغىكەن، باي دەرۋازىدىكى سايىگە ئېتىنى دېۋېتىپ شۇنداق
كېلىشىگە، ئەپچىلەم:

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com